

02.

er skolen for børn?

x x x x
x x x x x x
x x x x
x x x x x x
x x x x x x
x x x x x x

Man kommer ind i klassen, og så skal man sidde, og så er man træt, og så snakker læreren og siger, at man skal lave det her, og så laver vi det. I frikvarteret er man sammen med vennerne, og så kommer næste time, som også er kedelig.

Hver morgen året rundt møder mere end 500.000 børn og unge op i skolen. Mange glæder sig til at skulle derhen, men der er også en del, for hvem skolen opleves som spild af tid. De føler ikke, at skolen har noget med dem at gøre. Den ikke er til for dem. Og måske har de ret. Ser vi på danske børns besvarelser i den nationale trivselsmåling fra 2017, så er der meget, der tyder på, at dele af skolen ikke er indrettet til børn og for børn (Dansk Center for Undervisningsmiljø 2017). Trivselsmålingerne for eleverne på mellemtrinnet og i udskolingen viser blandt andet, at:

- under halvdelen oplever, at undervisningen giver dem lyst til at lære mere
- under 10 % synes, at undervisningen meget tit er spændende, og 17 % synes, at undervisningen sjældent eller aldrig er spændende
- over 30 % kan aldrig, sjældent eller en gang imellem koncentrere sig i timerne
- over 24 % af eleverne keder sig tit eller meget tit i undervisningen.

Mange børn og unge går altså i skole med et håb om 'forventet efterbevilling' – at undervisningen på et tidspunkt vil opleves som mere meningsfuld og vedkommende. Som Niklas i 6. klasse siger:

Måske bliver det lidt sjovere i 7. klasse, for så skal man vælge linjer. Så har man i det mindste selv været med til at bestemme lidt.

Andre oplever ikke, at aktiviteterne i dag er hjælpsomme i forhold til livet i morgen – det fortæller for eksempel Benjamin i 8. klasse:

Man sidder på sin røv, hører efter, hvad læreren siger, og skriver noter. Jeg tror ikke, der er nogen i vores klasse, der kommer til at sidde på kontor. Og det er det, lærerne træner os til – at sidde på kontor.

Den nationale trivselsmåling fra 2017 viser, at omkring en tredjedel af eleverne på mellemtrinnet og i udskolingen generelt er glade for at gå i skole. Omkring 60 % af dem alle har den højeste trivselscore på indikatoren 'Social trivsel', mens det kun gælder omkring 10 % af eleverne på indikatoren for 'Støtte og inspiration' i undervisningen. Over 90 % af dem, der er glade for at gå i skole, er også dem, der har det godt med deres kammerater og lærere (Dansk Center for Undervisningsmiljø 2017).

Mange børn er altså især glade for at gå i skole på grund af det sociale liv med kammerater og lærere, men noget tyder på, at de savner vedkommende undervisning, der inspirerer dem og giver dem lyst til at lære mere. Elin i 6. klasse fortæller:

Altså, skolen er sjov, men det er undervisningen, der er så kedelig. Der har man ikke lov til at sige noget, og man er bare inde i klassen og hører efter læreren, og der må man ikke lege med noget. Bare sidde på den stol og bare skrive hele tiden. Eller når en lærer ikke kan forklare dig et eller andet – mand, det er så irriterende. Jeg hader, når læreren taler meget. Det er bare kedeligt – jeg forstår ingenting, ingen af ordene, de står bare og snakker videre. Jeg kan ikke fatte noget, der er for meget af.

De mange børn, der har fået stemme gennem interviews og spørgeskemaer i Spiralprojektet fremhæver generelt, at det, "der er for meget af", er voksnes ord, og det, der er for lidt af, er meningsfulde opgaver, hvor børnene arbejder aktivt.

Vi voksne kan mene, at selvom ikke alle børn oplever skolen som meningsfuld, mens de er der, så er den alligevel indrettet hensigtsmæssigt i forhold til børnenes videre liv. Men her tager vi fejl. Ser vi på tal fra Dansk Arbejdsgiverforening, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, står det klart, at mange elever også får vanskeligt ved at komme videre i uddannelsessystemet:

Jeg kan godt lide skolen, fordi jeg har så mange venner, og jeg bliver ikke mobbet, og det er bare nogle gode lærere, jeg har.

- 22 % af unge under 25 havde i 2016 ikke anden uddannelse end folkeskolen, og 70 % af de unge, som har flere sigtelser for volds-kriminalitet, er unge, som ikke har nogen uddannelse efter folkeskolen (Pihl og Jensen 2016).
- Omkring en tredjedel af børnene fra underklassen (det vil sige, hvis forældre er uden for arbejdsmarkedet mere end 4/5 af året) har ingen uddannelse som 25-26-årige (Juul og Blicher 2017).
- 13.000 unge under 25 år med mindst ni fulde år i folkeskolen tog i 2014 fag på niveau med folkeskolen på voksenuddannelser for at opnå basale færdigheder i blandt andet dansk og matematik (Elmer 2014).
- 27 % af eleverne i 8. klasse blev i 2017 vurderet ikke-uddannelsesparate til en ungdomsuddannelse (Undervisningsministeriet 2017).

Bag disse undersøgelser og tal er der børn og unge, der ikke i tilstrækkelig grad bliver rustet til det liv, der venter dem efter skolen. Med et lidt klichéfylt, men alligevel rammende, udtryk siger vi ofte, at de er blevet 'tabt' i skolen. Og når vi ser på tallene her, er antallet af børn, der bliver tabt i skolen, og de konsekvenser, det har for deres fremtid, for stort.

Derfor kommer vi i denne bog med bud på ændringer af skolen, der både vil gavne børnene og samfundet. Vores helt grundlæggende præmis er, at skolen i dag i langt højere grad må tage afsæt i børns behov og måder at være i verden på, end det historisk set har været tilfældet.

Børn er den konstante faktor i ligningen om skolen – det er ikke dem, vi skal ændre på, hvis den ligning skal kunne løses. Vi må skrive på nogle andre knapper, hvis sko-

len skal bidrage til alle børns trivsel og positive udvikling, så de alle erfarer, at skolen også er til for deres skyld.

350 børn og unge fra 4.-8. klasse har deltaget i Spiralprojektet i skoleåret 2016-17. Hver elev har været med i mindst tre workshops, besvaret et omfattende spørgeskema med åbne spørgsmål om læringslyst, og 31 af børnene, som deres lærere og skolepædagoger mente befandt sig i læringsvanskeligheder, er blevet interviewet.

I overensstemmelse med den nationale trivselsmåling fremgår det som et klart resultat, at børnene generelt oplever, at meget undervisning er kedelig og frakoblet deres liv og væren, og at det har en række negative konsekvenser, når fagligheden ikke går hånd i hånd med en forståelse af børns væren og behov. Desuden har vi set, at det for nogle bestemte børn gælder, at de i særlig grad har svært ved at deltage og udvikle sig i den almindelige undervisning.

De elever, som ikke får det optimale ud af skolen, og som måske ikke bliver mødt af den rette emotionelle støtte og faglige stilladsering, kan siges at være børn i læringsvanskeligheder – ikke nødvendigvis børn med læringsvanskeligheder.

I Spiralprojektet har vi set, at der overordnet er to hovedkategorier af læringsvanskeligheder. De vanskeligheder, som skolen frembringer, fordi eleven ikke oplever at blive truffet af undervisningen og derfor ikke opnår den ønskede læring, og de læringsvanskeligheder, som eleven også er i uden for skolen, men som mange gange forstærkes i skolen.

Læringsvanskeligheder

Betegnelsen læringsvanskeligheder dækker over en bred palet af udfordringer socialt, emotionelt og kognitivt, der både gælder for eksempel de børn, der er diagnosticeret med ADHD eller autismespektrumforstyrrelse (ASF), de børn, der 'bare' forholder sig meget negativt eller passivt i forhold til aktiviteterne i undervisningen, og de børn, der har kognitive udfordringer og for eksempel lider af dyslektiske vanskeligheder. Udtrykket 'elever i læringsvanskeligheder' bliver altså typisk brugt om børn, som ikke får det optimale ud af undervisningen, eller som gør det vanskeligt for lærerne at gennemføre undervisningen.

I en rapport fra 2010 om folkeskolen fra University College Nordjylland fremgår det, at lærerne definerer 31 % af drengene som vanskelige eller problematiske (Nordahl, Sunnevåg, Aasen og Kostøl 2010). Det er et højt tal. Og det peger på, at vi må lede efter årsager og løsnin-

ger andre steder end i drengene selv. I Spiralprojektet har vi set, at mange af elevernes vanskeligheder først opstår i mødet med omgivelserne. Problemerne 'bor' altså ikke i børnene, men skal findes i de rammer og vilkår, børnene har. Blandt andet i skolen. Det er vores møde med Alfred et godt eksempel på.

Læringsvanskeligheder, der forsvandt i skoven

På en workshop med 6. årgang var vi i skoven hele dagen. I et sanseværksted fordybede børnene sig i naturen og i sig selv. Vi talte undervejs om, hvilke sanser der var i spil, når de var i naturen. Alfred var glad og fokuseret, han bidrog aktivt og stillede mange relevante spørgsmål. Sidst på dagen fortalte han, at han har ADHD og ADD, for "nogle gange er jeg helt hyper, andre gange helt sløv, og så kan jeg flippe helt ud, hvis nogen generer mig". "Men du har jo været så koncentreret og rolig i dag i sanseværkstedet", sagde vi undrende. Han svarede, at det var, fordi vi var ude i naturen, hvor han havde det godt, og fordi vi lavede noget, der var spændende. Da en anden dreng havde provokeret ham og kaldt ham "bøsse", havde han ignoreret det, fordi han kunne huske sig selv på, at det ikke var værd at hidse sig op over.

Nogle måneder senere møder vi Alfred igen og interviewer ham om hans oplevelser med at gå i

skole. Han taler mest om sin stol. Om at skulle sidde på en hård stol og "bare skrive". Han siger:

Det er sjovt at gå i skole, når vi laver andet end bare at sidde på vores stol. Så kan jeg koncentrere mig lidt bedre. Da vi en dag lavede en historie, så sad vi ude i nogle sofaer. Det er okay, for der sidder man ikke bare på en hård stol. Det er rart at kunne sidde godt. Jeg er påvirket af, at jeg ikke kan sidde stille. Jeg kan ikke koncentrere mig i klassen og bliver så stresset, når vi bare skal sidde og skrive og skrive. Jeg bliver irriterende, når jeg keder mig. Når det er nederen, så begynder jeg at irritere de andre.

Alfred fortæller også, at han heldigvis har én lærer, der forstår ham. "Britta og jeg klinger – vi kommer ligesom i kontakt", forklarer han. Vi kan se, at Britta didaktisk er optaget af, at alle elever er aktive i undervisningen, og at hun arbejder med stoffet på måder, de finder interessante.

Alfreds læringsvanskeligheder viser sig altså særligt i klasseværelset, hvor han sidder på en stol og skal skrive, men ikke kan koncentrere sig og derfor forstyrrer de andre. Men hans læringsvanskeligheder forsvinder, når han er ude i naturen, og når han oplever, at aktiviteten er spændende.

Men skal vi så bare sende børnene ud i naturen og lade dem arbejde med det, de synes er spændende? Ja, det skal vi. Indimellem. Læs blot hjerneforsker Kjeld Fredens' kapitel *Udeskole* i hans seneste bog *Læring med kroppen forrest* fra 2018. Her fortæller han blandt andet, hvordan naturen er med til at skabe balance i børnenes nervesystem, og at børnene skal lære naturen at kende ved at være i den (Fredens 2018). Som en pige i Spiralprojektet i 6. klasse også siger:

Glem nu de bøger, lad os komme ud og opleve det i virkeligheden. Hallo – det er lige udenfor. Hvorfor skal vi kigge ned i en bog for at finde ud af, hvad fanden det er?

Naturens mærkbare positive indflydelse på Alfred er blot et eksempel blandt utallige på situationer, hvor børns typiske vanskeligheder i den almindelige undervisning mindskes eller forsvinder, når lærerne og skolen gør noget, der bryder med den traditionelle undervisning. Sådan at børnene opnår direkte erfaringer med undervisningsindholdet i stedet for at høre om verden gennem ordrige beskrivelser.

